

92

ΠΑΠ

93

Ο
ΘΑΝΑΤΟΣ

ΤΟΥ

ΕΚ ΚΙΣΣΑΜΟΥ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΟΣ ΝΙΑ ΧΩΡΙΑ,

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ

ΤΗ 21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1877.

ΥΠΟ

N. I. Δ.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΡΜΟΥ,

Παρά τὴν ὁδὸν Μουσῶν, ἀριθ. 2.

1877.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΝΟΤΗ ΚΑΡΑΒΙΑ ◊ ΑΘΗΝΑΙ

MCMLXXV

92
ΠΑΠ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΑΘΗΝΩΝ —
Αρ. βιβλ. 42943
Χρονολ. Πρωτ. 30-7-96
Είδος βιβλ. Βιογραφία
Αριθ. 92/ΡΑΡ

Ο
ΘΑΝΑΤΟΣ

ΤΟΥ

ΕΚ ΚΙΣΣΑΜΟΥ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΟΣ ΝΙΑ ΧΩΡΙΑ,

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ

ΤΗ 21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1877.

ΥΠΟ

N. I. Δ.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΡΜΟΥ,

Παρά την ὁδὸν Μουσῶν, ἀριθ. 2.

1877.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ

ΛΕΩΝΙΔΑ Γ. ΜΑΝΟΛΙΚΑΚΗ

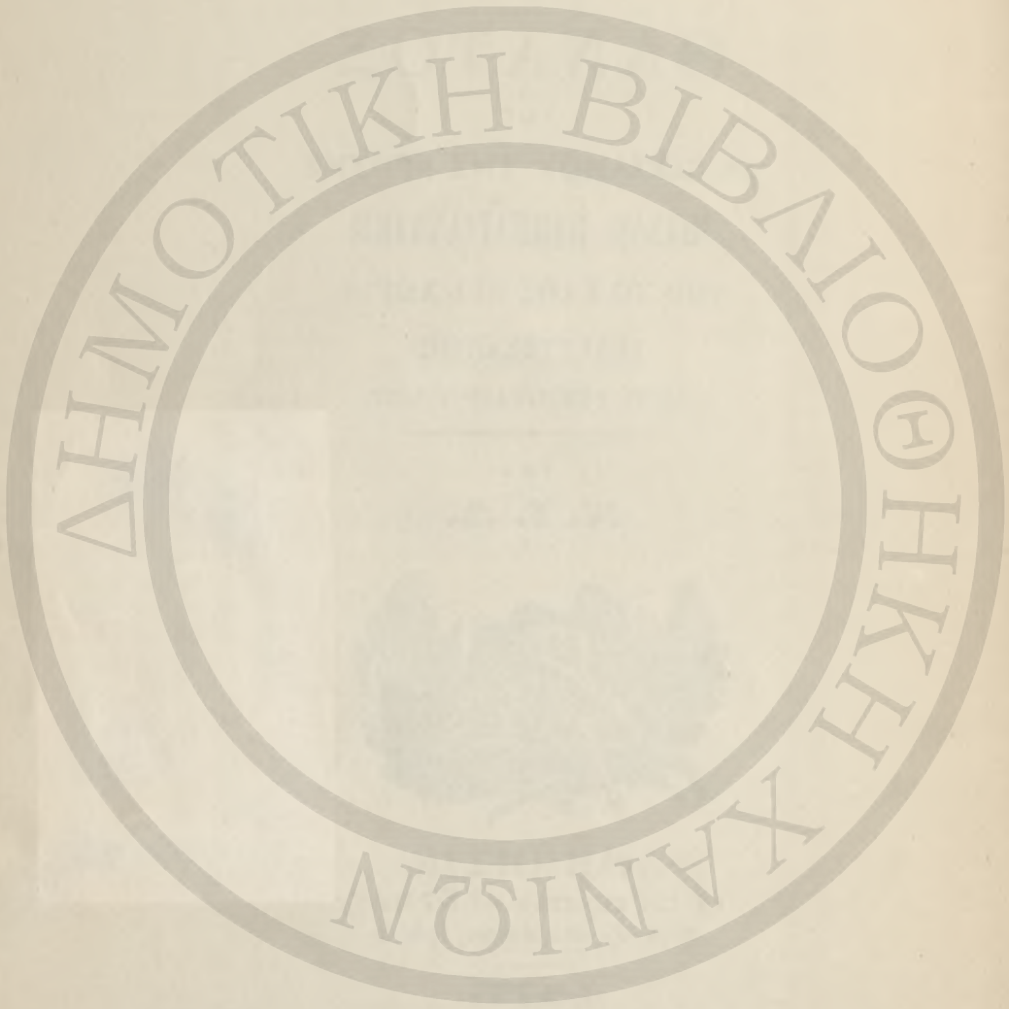
εἰς μνήμην τῆς συζύγου του

ΚΑΙΤΗΣ

1976

92
P 99

A.

Ποιοὶ εἶν' αὐτοὶ ὅπ' ἔρχονται ἀπ' τοῦ χωριοῦ τὸ Πύργῳ ;
Μὴ πᾶνε εἰς ξεφάντωσιν, μὴ πᾶνε νὰ σκεφθοῦνε
Τὴν δυστυχίαν τοῦ τόπου των, τῆς δολιομένης Κρήτης ;—
Δὲν πᾶνε εἰς ξεφάντωσιν, δὲν πᾶνε εἰς Συμβούλιον,
Μὰ φέρουνε σ' τὴν Ἐκκλησίαν, πέρα σ' τὸ κορφοβούνι,
Ὅπου περνᾷ ὁ ποταμὸς κ' ἡ θάλασσο' ἀντικρύζει,
Γέροντα γιὰ νὰ θάψωσι σ' τὸ μνήμα τοῦ γονεῖοῦ του.
Μία καμπάνα μοναχὴ τὸν θάνατον σημαίνει,
Τὸν ἀντηχᾷ ἡ ἀντιλαλιά, τὸν φέρει τὸ θαλάσσι—
Τὸ νεκροκρέβατο βαστοῦν ἔξω καλοζωσμένοι
Τεχνίται εἰς τὰ ἄρματα καλοκαληχομένοι.
Πενῆντα πᾶνε ἐμπροστὰ καὶ χίλιοι ἀπὸ ἴπισω,
Εἶν' ὅλοι ἄνδρες σὰν ἄετοί, τῆς Κρήτης τὰ ξεφτέρια.
Πον' ἡ ψυχὴ των θλιβερά, σ' τὰ μαλλιαρὰ των στήθη
Καὶ πικραμένα δάκρυα στάζουν ἰτὰ μάγουλά των.
Καὶ τρεῖς παππάδες μὲ σταυρὸ, τὸν χρόνον φορτομένοι,
Φοροῦν τὰ πετραχήλια των, σ' τὸν οὐρανὸν κυττάζουν,
Ἐχουν μαζὺ κ' ἓνα παιδί, σ' τὸ χέρι του βαστάει
Λιθανωτὸ τὸ θυμιατὸ, καὶ ψάλλει ἀλληλοῦϊα.—
Δὲν βλέπετε καὶ ταῖς ξανθαῖς καὶ ταῖς μαυρομματούσαις,
Ποῦ ἔχουν ξέπλεγα μαλλιά, μάγουλο σὰν τὸ ῥόδο,
Ὅταν τὸ φέρῃ ἡ αὐγὴ σ' τὸ γάλα βουτημένο ;—
Ὅλ' εἶναι φίλοι καὶ ἴδιοί, τοῦ Γέρου παλικάρια,

Καὶ τῶρ' αὐτοὶ τὸν φέρνουνε σ' τὸ ὕστερο κλινάρι.
Σέρνουν μαλλιά αἱ κοπελιαί, τὰ γένεια οἱ ἀνδρειομένοι,
"Ολοὶ μαζί μυρολογοῦν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ Γέρου,
Ταῖς δούλεψαίς ὅπ' ἔκαμε σ' τὴν δόλια του πατρίδα.
—Κλαίει κι' αὐτὴ, μὰ τί μπορεῖ νὰ κάμῃ ποῦ τὸ χέρι
Οἱ Φράγκοι τῆς τὸ βάσταξαν καὶ τὸ βαστοῦν δεμένο ;—
Μήτε φανάρια καὶ σταυροὶ, ψάλται καὶ δεσποτάδες,
Κάσαι χρυσαὶ καὶ μουσικὴ, στρατοὶ, βοή, λαμπάδες,
Φέρουν σ' τὸν τάφον τὸν νεκρὸν τοῦ Γέρου πατριώτου,
'Οποῦ ὁ τόπος τ' ἔμεινε σ' τὰ σίδηρα δεμένος.—
'Ο ἥλιος χθὲς ὄτ' ἔστελνε ταῖς ὕστεραις ἀκτίναίς
Εἰς τῆς Γραμβούσης τὸ βουνὸ τῆς πολυξακουσμένης,
Ποῦ τὴν γνωρίζουν οἱ ἄστοι καὶ τὰ θαλασσοπούλια,
'Ο Γέρων σ' τὸ κλινάρι του μὲ ζωηρὸ τὸ μάτι
Γιὰ τὴν πάτριδ' ὠμίλαε εἰς τὰ παιδόγονά του.—
«Νὰ τὴν ἱγαπᾶτε, τέκνα μου, καὶ νὰ τὴν βοηθῆτε'
'Κεῖνο ποῦ ἡμεῖς ἐσπείραμεν, ἐσεῖς θὰ τὸ γευθῆτε».
Τὰ ἄρματα του ἔλαβε ἀπὸ τὸ προσκεφάλι
Κ' εἰς τὰ παιδιὰ του τᾶδωκε καὶ λέγει— «Νὰ, παιδιὰ μου,
Τ' ἄρματα τῆς πατρίδος μου φύλαξα τιμημένα'
Τὸ ἴδιο κάμετε καὶ σεῖς, καὶ θάλλῃ λαμπρὰ ἄμερα».
—Εἶπε καὶ ἄγγελος εὐθύς λαμβάνει τὴν ψυχὴν του.

B.

Σύρτε τὸ περαπέτασμα πέρα ἀπὸ τὸν τάφον,
Νὰ ἴδω ποιοὶ ἐρχονται, διὰ νὰ δεχθοῦν τὸ Γέρο—
Βλέπω τὸν Πατριάρχην μας, τὸν πρωταγωνιστὴν μας!
Καὶ μὲ τὸ χέρι τὸν βλογαῖ, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λέγει—

α Σ' τὴν Πόλι ὅταν μ' ἐπήγαινον εἰς τὸ σχοιὶ ἐπάνω,
Μαζὺ μὲ ἄλλους ἦτονε τότε κι' αὐτὸς μαζὺ μας,
Καὶ τὴν εὐχὴν μου τοῦ ἴδωκα, σ' τὸν τόπον του τὸν στέλλω»
— Ἕνας Δεσπότης (1) ποῦ τὸ φῶς ἔχει ἴσ τὴν κεφαλὴν του
α Τοῦτον κ' ἐγὼ ἐγνώρισα, σ' τὴν Κύσσαμ' ὅτε ἤμουν
Καὶ ἄφηκα τὸν θρόνον μου καὶ ἴπῃγα σ' τὴν κρεμάλα,
Διὰ νὰ σώσω τὸν λαόν, τὸ δόλιο ποίμνιόν μου.
Τὸ καριοφύλι ἐδράξε εὐθὺς μετὰ τῶν ἄλλων,
Τὸ αἷμά μου νὰ ἴκδικηθῆ, νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα.
Τὰ μισοτύρανα Σφακιά, αἱ Ῥίζαι, ἡ Μαλάξα,
Ἦκουσαν τὴν ἀντιβοῆ τοῦ ὄπλου του νὰ κράζῃ,
Καὶ κατὰ πόδ' ἀκλούθαε εἰς τὸ νησί ἐπάνω
Μ' ὅλα τὰ παλικάρια του ὅπ' ὁ ἐχθρὸς ἴπολέμα». —
— Τοῦ Πειραιᾶ τὰ κόκκαλα ἴκινήθησαν λιγάκι,
Γιατὶ κ' αὐτῶν οἱ ἦρωες ἔτρεξαν εἰς τὸ Γέρο.
α Καλῶς τὸ παλικάρι μας, τὸν συναγωνιστὴν μας
Σ' τὸν Ἁγιον Σπυρίδωνα (2) ἐρρίψαμε τουφέκι.
Νὰ καὶ τὸν γυὸ τῆς Καλογορηᾶς, τὸν πρῶτον Ἀρχηγόν μας.
Ἔλα λάβε τὸν τόπον σου ὁποῦ σὲ καρτεράει.
— Βλέπω κ' ἐναγκαλιζόνται τὸν ἀδελφοποιτόν των
Λιοντάρια τῆς Μονεβασιαῆς καὶ τοῦ Μωριά λεβέντες.
Ψωμί, ἀλάτι φάγανε σ' τοὺς κάμπους τοῦ Ναυπλίου,
Ὅταν ἀπὸ τὸ αἷμά των ἐπνίγη τὸ Φεγγάρι. —
Νὰ μιὰ σκιὰ ὀλόλαμπρη καὶ καλοκαμομένη
Προβαίνει καὶ τὸν Γέροντα οὐράνια χαιρετάει.
Καὶ μιὰ φωνὴ ἀκούεται, Μινόλης ὁ Δεικτάκης (3),
Εἶν' ἀπ' τὴν ἐπαρχία του κ' ἔπεσε ἴστο πλευρό του —
α Ἐλθὲ, φρόνιμε σύμβουλε καὶ γέρο καπετάνιε,

Ὅπου σὲ εἶχ' ἡ Κύσσαμος ὡς νέον Νέστορά της
Ἐδῶ τῶν κάτω ὁ Κριτῆς τὴν ἄδειαν σὲ δίδει
Νὰ πῆς γιὰ τὸ βασίλειο του ἐπάνω τὸ πῶς εἶναι» —
«Τί νὰ σὲ εἶπω, ἀδελφέ κι' ἀδικοσκοτομένε ;
Ἄν οἱ νεκροὶ δακρῦζουσε γιὰ τὰ κακὰ τῶν ἄνω,
Τὴν δυστυχιά τοῦ τόπου μας κλάψε καὶ σὺ, Δεικτάκη.
Ὅπότεν εἰς τὴν Κύσσαμον ἔπεςσε, ἀνδρειομένε,
Κ' ἔβαψες μὲ τὸ αἷμά σου τὸ χῶμα τῶν γονειῶν σου,
Οἱ Φράγκοι μᾶς ἐγέλασαν, μᾶς ἄφησαν μονάχους,
Μᾶς ἔβγαλαν τὴν Ἀραπιά, μᾶς δίδουν τὸν Ὅσμανή.
Ἡ γῆ ποτὲ δὲν γύρισε δέκα φοραῖς τὸν ἥλιο,
Καὶ νὰ μὴ πιάσουν Κρητικοὶ τ' ἄρματα εἰς τὸ χέρι,
Νὰ χύσωσι τὸ αἷμά των, τὰ σπῆτια των νὰ κάψουν,
Γιὰ ν' ἀπολεύσουν τὸν σκοπὸν ποῦχαν σ' τὰ ῥοσιένα,
Νὰ στήσουν εἰς τὴν νῆσόν μας τὴν θαλασσιὰ σημαία,
Ποῦ ἔχει ἴστη μέση τὸν σταυρὸν καὶ προσκυνοῦμεν ὄλοι.
Καὶ τώρα . . . ἡ ἀλλ' ἐσιώπησε τοῦ Γέροντος τὸ πνεῦμα,
Γιατ' αἱ σκιαὶ τῶν Κρητικῶν ὄλ' ἀναμυρμηρίζουν
Εἰς τὴν ἐμφάνισιν μιᾶς, ὅπου ὡς πρώτη μοιάζει.
Εἶναι ἴψηλὴ καὶ σοβαρά, δεικνύει μεγαλεῖον,
Καὶ θεὶ' ἀκτίς τὴν ὄψιν της γύρωθεν περιβάλλει.
Μὲ μία χάρ' ἀρχοντικὴ τὸ χέρι της σηκώνει,
Κ' ἔδειξε μ' ἓνα κίνημα πῶς θέλει νὰ μιλήσῃ.
Ὅλοι τῆς φέρουν σεβασμὸν, κι' ὁ εἷς τοῦ ἄλλου λέγει·
«Εἶναι ὁ πρωτομάρτυς μας, ὁ Δάσκαλος ὁ Γιάννης,
Εἶναι ὁ ἀρχὼν τῶν Σφακιῶν, τὸ καύχημα τῆς Κρήτης.
Αὐτὸς ἐκεῖ πρωτόρριψε σπέρμα ἐλευθερίας·
Τοῦ Ῥήγα εἶν' ἐφάμιλλος, ν' ἀκούσωμεν τί λέγει»

Τότ' ἄρχισε νὰ ὀμιλῇ, λόγια ὁποῦ πιστεύει¹
«Τί θορυβεῖσθε, φίλοι μου, γιὰ τὴν πατρίδα ἄπάνω ;
Εἶναι ἔσθ' ἡ χεῖρ Ἐκείνου ποῦ πράττει ὅ,τι θέλει.
Τὸ δένδρον ποῦ ποτίσαμε ὄλοι μὲ τ' αἵματά μας,
Ὅταν Ἐκείνος βουλῆθῃ, θὰ φέρῃ τὸν καρπὸν του.
Καὶ σὺ, Γέρον, ὅπ' ἔκαμες τὸ χρέος σ' τὴν πατρίδα,
Ἐλα μὲ μᾶς καὶ κάθησε καὶ βλέπε ἐκεῖ πάνω
Τῆς Κρήτης ἡ ἐλευθερία ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἔλθῃ»—
Τότ' ὄλοι ἐστράφησαν ψηλὰ ἐπάνω ἄσ' ἓνα τόπον,
Ὅπ' ἦτον φῶς καὶ ὠμοιάζε τὸ φῶς τοῦ Θαβωρίου,
Καὶ ὅπ' ἐψάλλετο γλυκὰ τὸ Δόξα ἐν Ἑψίστοις—

Γ.

Τὸ παραπέτασμά ἔπεσε καὶ βλέπω μιὰ γυναῖκα²
Πιάνει γραφίδα σιδερά μ' ἀθάνατο μελάνι³
Γράφει τοῦ Γέρου τ' ὄνομα εἰς μάρμαρο ἐπάνω⁴
«Εἶναι ἀπὸ τὴν Κύσσαμο Γιάννης Παππαγιαννάκης»
Καὶ ἐρωτῶ ποία γυνὴ εἶναι αὐτὴ ποῦ γράφει,
Καὶ μιὰ φωνὴ ἀπ' τοῦ οὐρανοῦ τὰς τέσσαρας γωνίας
Καθὼς βροντὴ ποκρίνεται· εἶναι ἡ Ἱστορία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

- (1) Μελχισδὲκ ἐπίσκοπος Κυσαῦμου ἀπαγχονισθεὶς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1824.
- (2) Ναὸς εἰς Πειραιᾶ, ἐνθα ἐγένοντο περίφημοι μάχαί.
- (3) Φονευθεὶς ἐν τῇ ἐπαναστάσει τοῦ 1841.
- (4) Ἀπαγχονισθεὶς τῷ 1790.

